

Godne zachowanie się w służbie i poza nią (członków korpusu służby cywilnej)

Zgodnie z art. 153 Konstytucji RP w celu zapewnienia zawodowego, rzetelnego, bezstronnego i politycznie neutralnego wykonywania zadań państwa, w urzędach administracji rządowej działa korpus służby cywilnej. Oznacza to, nie tylko że służba cywilna traktowana jest jako jeden z elementów normalnego funkcjonowania państwa, ale jednocześnie narzuca określone rygory osobom, które podejmą w niej pracę.

Wskazane cechy, które mają charakteryzować służbę cywilną, przekładają się na sytuację członków korpusu służby cywilnej. Szczególne regulacje dotyczą przy tym dwóch zasadniczych płaszczyzn. Pierwszą z nich jest sfera podjęcia zatrudnienia w służbie cywilnej (wymóg obsady stanowisk w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru) i powiązana z tym ściśle specyficzna ścieżka uzyskania stałego zatrudnienia (procedura służby przygotowawczej i pierwszej oceny), a drugą jest wprowadzenie do treści stosunku pracy obowiązków o szczególnym charakterze. Przez szczególny charakter należy przy tym rozumieć, że są to obowiązki, które nie dotyczą pracowników, których sytuację prawną reguluje w pierwszym rzędzie kodeks pracy. Przed przejściem do meritum należy jeszcze podkreślić trzy kwestie. Po pierwsze formułowanie obowiązków przez ustawodawcę przybiera postać albo nakazów, albo zakazów określonego zachowania. Po drugie szczególne obowiązki członków korpusu służby cywilnej można podzielić na pewne kategorie, w zależności jakiej sfery one dotyczą. Po trzecie wreszcie zakres szczególnych obowiązków jest zróżnicowany w zależności od podstawy zatrudnienia danego członka korpusu służby cywilnej, czyli mianowania (urzędnicy SC) lub umowy o pracę (pracownicy SC).

W niniejszym artykule uwaga skupi się na jednym z tego typu obowiązków, choć należy mieć na uwadze, że ich katalog jest szerszy.

Obowiązek godnego zachowania się w służbie i poza nią (art. 76 ust. 1 pkt 7 ustawy SC)

O ile nie jest niczym nadzwyczajnym obowiązek godnego zachowania się w pracy (obowiązek ten można wyprowadzić z kodeksowego obowiązku przestrzegania w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego), o tyle z całą pewnością rozszerzenie tego wymogu na sferę de facto życia prywatnego ma już charakter szczególny. Obowiązek ten dotyczy w jednakowym stopniu pracowników, jak i urzędników służby cywilnej.

Określenie „godne zachowanie się” jest oczywiście nieostre. Zostało ono doprecyzowane w § 14 zarządzenia z 6 października 2011 r. w sprawie wytycznych w zakresie przestrzegania zasad służby cywilnej oraz w sprawie etyki korpusu służby cywilnej (M. P. Nr 93, poz. 953). Przepis ten stanowi między innymi, że zasada godnego zachowania polega w szczególności na wykonywaniu pracy z respektem dla reguł współżycia społecznego i kultury osobistej, poszanowania godności innych osób, w tym podwładnych, kolegów i przełożonych, życzliwości wobec ludzi i zapobieganiu powstawaniu konfliktów w pracy, w relacjach z obywatelami oraz współpracownikami.

W doktrynie prawa pracy wskazuje się, że „należy uznać, że ustawodawca, posługując się tym pojęciem, miał na myśli wszelkie zachowania członka korpusu służby cywilnej, które negatywnie

wpływają na wizerunek służby cywilnej, jej postrzeganie przez społeczeństwo.” (P. Zuznakiewicz, komentarz do art. 76 ustawy o służbie cywilnej [w:] W. Drobny, M. Mazuryk, P. Zuznakiewicz, Ustawa o służbie cywilnej. Komentarz, LEX).

Jako że prawodawca wyraźnie wskazał, że obowiązek godnego zachowania się dotyczy także sfery pozapracowniczej, jako przykłady takiego zachowania podaje się m.in. formułowanie niepochlebnych opinii dotyczących urzędu (np. wywiady radiowe, telewizyjne), lekceważący stosunek do instytucji państwowych lub samorządowych, nadużywanie alkoholu czy znęcanie się nad członkami rodziny (J. Jagielski, K. Rączka, Ustawa o służbie cywilnej. Komentarz, Warszawa 2010, s. 318-319). Bardziej ogólnie to takie zachowanie, które obraża czyjeś uczucia, postawy, narusza ogólnie przyjęte normy społeczne, jawnie narusza dobre obyczaje (A. Rycak, Komentarz do art. 24 ustawy o pracownikach samorządowych [w:] A. Rycak, M. Rycak, J. Stelina, J. Stępień, Ustawa o pracownikach samorządowych. Komentarz, Lex).

Na marginesie warto odnotować, że analogiczny obowiązek dotyczy także osób zatrudnionych w innych działach administracji publicznej, czyli pracowników samorządowych oraz urzędników państwowych.

Skutki niegodnego zachowania się członka korpusu służby cywilnej

Jako że nakaz godnego zachowania się w służbie i poza nią został przez ustawodawcę wprost i bezpośrednio zaliczony do kategorii obowiązków pracowniczych skutek jego naruszenia jest identyczny jak naruszenia innych obowiązków pracowniczych. W wyroku z dnia 8 listopada 2012 r. (III APo 7/12) Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wypowiadając się w tym duchu podkreślił: „Pracownik służby cywilnej może wyrażać opinie o swoim zakładzie pracy, czy przełożonym, winien to jednak czynić w sposób stosowny. Niedopuszczalne jest wyrażanie dezaprobaty dla kierownika zakładu pracy w sposób agresywny, w obraźliwych słowach. Takie zachowanie stanowi naruszenie obowiązków członka korpusu służby cywilnej i winno skutkować, co najmniej, zastosowaniem jednej z kar dyscyplinarnych przewidzianych ustawą z 2008 r. o służbie cywilnej.”. Co więcej, w przypadku urzędników S.C. jedną z przesłanek obligatoryjnego wypowiedzenia stosunku pracy jest utrata nieposzlakowanej opinii, a do takiego stanu rzeczy może doprowadzić właśnie niegodne zachowanie.

Jakub Szmit, dr Straszy specjalista w Zespole Prawnym KK NSZZ „Solidarność”